

Journal «Kino» (1925–1933) as a Source of Information about the Ukrainian Book Heritage of the 20–30s of the 20th Century

Hanna Kholod,

*Candidate of Philological Sciences,
Professor of the Department of Political
Science and Journalism of the
Educational and Scientific Institute of
Psychology
and Social Sciences of the Interregional
Academy of Personnel Management,
doctoral program of the Educational and
Scientific Institute of Journalism of Taras
Shevchenko National University of Kyiv
(Kyiv, Ukraine)*

E-mail: kholodanna@ukr.net

<https://orcid.org/0000-0002-2479-9721>

*Interregional Academy of Personnel
Management,
Frometivska St., 2, Kyiv, Ukraine, 03039;
Melnykova St., 36/1, Kyiv, Ukraine,
04119.*

Citation:

Kholod, H. (2025).
Journal «Kino» (1925–1933) as a Source
of Information about the Ukrainian Book
Heritage of the 20-30s of the 20th
Century.

*Social Communications:
Theory and Practice*, 17(2).

DOI: 10.51423/2524-0471-2024-17-2-2

© Kholod, H. (2025).

Attribution 4.0 International (CC BY 4.0)

Submitted to the editor 17.11.2025

Abstract

The purpose of the work is to clarify the specifics of the magazine «Kino» (1925–1933) as an information source about the Ukrainian book heritage of the 20–30s of the 20th century. Methodology. The study used the descriptive method (recording information necessary to cover the topic), the method of analysis (analysis of research and content of the magazine «Kino»), synthesis (to create a holistic picture), generalization (formulation of conclusions, creation of a table), reconstruction (modeling the image of contemporary readers and publishers), and fact-checking (detection of factual errors). Scientific novelty. The scientific novelty of the study lies in examining the magazine «Kino» (1925–1933) as a source of information about the Ukrainian book heritage of the 20–30s of the 20th century. The article is the first to carefully analyze the materials of the above-mentioned magazine to carry out a bibliographical reconstruction, which contributes to the formation of a holistic picture of book publishing culture during Ukrainization, expanding the idea of intermedia connections between books and cinema in the context of the aforementioned period. For the first time, the image of the contemporary reader and publishing houses, information about which was recorded on the pages of the magazine «Kino», was modeled. Using fact-checking, the presence of factual errors was established, which will help avoid the use of erroneous information. Conclusions. The magazine «Kino» (1925–1933)

Review 1	15.12.2025	<i>contains information about the Ukrainian book heritage of the 20s–30s of the 20th century recorded in advertisements for publishing products, text materials about the publishing house «Ukrteakinovydav», and the column «Review of new books», which allows creating a holistic picture of the development of culture in the Ukrainian SSR during the period of Ukrainization, the contemporary publishing repertoire, and socio-political trends. The advertisements contained the most information about publishing products, turning the magazine «Kino» into a bibliographic register, which recorded not only the title of the book and the author, but also the name of the publishing house, year of publication, price per copy, names of cover designers, illustrators, translators, authors of forewords, the contents of the book, etc.</i>
Review 2	17.12.2025	
Accepted for printing	20.12.2025	

Keywords:

publishing houses, magazine «Kino» (1925–1933), books, book heritage, advertising of publishing products.

Журнал «КІНО» (1925–1933) як джерело інформації про українську книжкову спадщину 20–30-х років ХХ століття

Вступ

Актуальність дослідження полягає в необхідності комплексного вивчення української книжкової спадщини 20–30-х років ХХ століття для створення загального уявлення про розвиток книговидавничої справи під час українізації. Багато книг вищезазначеного періоду не збереглося. Згадки про них залишилися в журналах і газетах, які активно видавалися в період українського відродження (20-ті роки ХХ століття).

У період із 1925 року по 1933 рік в УСРР видавався журнал «Кіно», у якому, крім кіноконтенту, була інформація про видавничу продукцію. Детальне висвітлення сформульованої нами теми дасть змогу провести бібліографічну реконструкцію, що сприятиме поступовому відновленню цілісної картини культури книговидання зазначеного вище періоду. Завдяки аналізу матеріалів журналу «Кіно» можна з'ясувати інформацію про тогочасні видавництва, їхній видавничий репертуар, цінову політику, уточнити авторів, назви книг, змодельювати образи тогочасних читачів і видавництв, що є важливим для переосмислення національної культурної пам'яті та її збереження.

Журнал «Кіно» (1925–1933) неодноразово був об'єктом досліджень науковців. Особливу увагу його вивченню приділено в систематичному покажчику змісту журналу «Кіно» (1925–1933). Хоча в ньому є рубрика «Бібліографія», вона не дає повної інформації про книги, які зафіксовані в журналі «Кіно» (1925–1933). У систематичному

показчиків змісту журналу «Кіно» (1925–1933) не всюди зазначено видавництво, відсутня ціна книг, яка може бути важливою інформацією для істориків, культурологів, соціологів, дослідників тогочасного ринку кіновидання та інших.

Крім того, у вищезазначеному систематичному показникові змісту журналу «Кіно» (1925–1933) є неточності щодо переліку книг у рекламі бібліотеки кіно ВУФКУ, розміщеній у №1 (37) журналу «Кіно» за 1928 рік на 4-й сторінці обкладинки (Бібліотека кіно ВУФКУ [реклама], 1928). У вищезгаданому джерелі не зафіксовано книги «Лібрето», яка зазначена в систематичному показникові змісту журналу «Кіно» (1925–1933). У систематичному показникові змісту журналу «Кіно» (1925–1933) немає розгорнутої інформації про видання видавничої артілі революційних письменників «МАСА», київського видавництва спілки революційних письменників «Західня Україна».

Журнал «Кіно» досліджували С. Мензелевський (Мензелевський, n.d.), авторський колектив книги «Історія українського кіно. Т. 2: 1930–1945» (Історія українського кіно..., 2016), О. Шупик (Шупик, 1977), однак у своїх статтях та книгах обраний нами для дослідження аспект науковці не висвітлювали.

Мета статті – з'ясувати специфіку журналу «Кіно» (1925–1933) як інформаційного джерела про українську книжкову спадщину 20–30-х років ХХ століття.

Наукова новизна дослідження полягає у вивченні журналу «Кіно» (1925–1933) як джерела інформації про українську книжкову спадщину 20–30-х років ХХ століття. У статті вперше ретельно проаналізовано матеріали вищезазначеного журналу для здійснення бібліографічної реконструкції, яка сприяє відновленню цілісної картини книговидавничої культури під час українізації, розширенню уявлення про міжмедійні зв'язки книги та кіно в контексті вищезгаданого періоду. Уперше здійснено моделювання образу тогочасного читача й видавництв, інформацію про які зафіксовано на сторінках журналу «Кіно», за допомогою фактчекінгу встановлено наявність фактологічних помилок, що дасть змогу уникати використання помилкової інформації. Отримані результати доповнюють сучасні дослідження з історії української книги, періодики та культурної комунікації. Завдяки введенню до наукового обігу мало вивчених джерел відбувається збереження й актуалізація української книжкової спадщини вищезазначеного періоду.

Методи та методика дослідження

Під час дослідження було використано описовий метод (фіксація інформації, необхідної для висвітлення теми), метод аналізу (аналіз досліджень і контенту журналу «Кіно»), синтезу (створення цілісної картини), узагальнення (формулювання висновків, створення таблиці), реконструкції (моделювання образу тогочасних читачів та видавництв), фактчекінгу (виявлення фактологічних помилок).

У журналі «Кіно» було знайдено матеріали, у яких ідеться про книжкову спадщину вищезазначеного періоду, й опрацьовано їх.

Результати й обговорення

Розвиток українського кіно, збільшення попиту на кінематографічну літературу зумовили появу на сторінках журналу «Кіно» (1925–1933) статті «Час організувати кіно-видавництво» (Час організувати кіно-видавництво, 1928), де обговорювалися нюанси організації кіновидавництва, а також інформації про організацію Всеукраїнським фотокіноуправлінням (далі – ВУФКУ) видавництва «Кіно-друк» у журналах «Червоний шлях» (Організація видавництва «Кіно-друк», 1928).

Під час аналізу контенту журналу «Кіно», зокрема його 109 номерів, нами було виокремлено декілька форм фіксації інформації про книги, які видавалися в УСРР упродовж 1928–1930 років: реклама видавничої продукції, рубрика «Огляд нових книжок», текстові матеріали про діяльність видавництва «Укртеакіновидав».

Із січня 1928 року в журналі «Кіно» (№1 (37)) на четвертій сторінці обкладинки розміщено дві реклами видань кінобібліотеки ВУФКУ. У першій рекламі містилася інформація про книговидавничий напрямок ВУФКУ – видання книжок «з ділянки української та світової кінематографії» (Бібліотека кіно ВУФКУ [реклама], 1928), а також перелік книг, які будуть надруковані ВУФКУ й запропоновані читачам. Серед них зазначено ілюстрований кінозбірник «Звенигора», книгу Е. Дюпона «Кіно й сценарій», ілюстровану збірку «Кіно-оповідання», книгу Г. Шкурупія «Сценарій», популярний нарис Кациграса «Що таке кіно?», кінороман «Жюля Ромена «Доногоо-тонка». Серед 6 вищезазначених видань найбільше інформації було про кінозбірник «Звенигора»: «лібрето, статті та голоси преси про новий епохальний твір української кінематографії, постановку режисера О. Довженка» (Бібліотека кіно ВУФКУ [реклама], 1928), «є багато фото-ілюстрацій з кіно-фільму та портрет і біографія режисера» (Бібліотека кіно ВУФКУ [реклама], 1928). На нашу думку, це було зумовлено декількома факторами: перебуванням книгозбірника на останній стадії видавничого процесу, прагненням ВУФКУ завдяки детальній інформації зацікавити якомога більше потенційних покупців, намаганням популяризувати фільм «Звенигора», громадський перегляд якого відбувся в Харкові 1927 року, про що було розміщено замітку в журналі «Кіно», надрукованому в жовтні 1927 року (Громадський перегляд «Звенигори», 1927).

У рекламі кінобібліотеки ВУФКУ (Кіно-бібліотека ВУФКУ [реклама], 1928) читачів уже проінформовано про продаж ілюстрованого кінозбірника «Звенигора», який коштував 50 копійок, про перебування двох книг (ілюстрованого кінозбірника «Одинадцятий», перекладеної книги Е. Дюпона «Кіно й сценарій») на етапі друку, про адресу видавництва для замовлення друкованої продукції, а також надано інформацію про знижки на неї для передплатників журналу «Кіно». Редакція журналу «Кіно» прагнула просувати продукцію видавництва, стимулюючи передплати вищезазначеного журналу та купівельну активність читачів.

Розміщена в іншій, присвяченій тільки книгозбірнику «Звенигора» рекламі інформація може бути підставою для уточнення інформації з метою ліквідації фактологічних помилок. Наприклад, у рекламі, розміщеній у №2 (38) журналу «Кіно», що був надрукований у лютому 1928 року, зазначено, що фільм «Звенигора» «йде зараз по всіх екранах України, Радсоюзу та закордону» (Читайте! = новинка ЗВЕНИГОРА [реклама], 1928), хоча в інформаційному просторі розповсюджено інформацію про прем'єру фільму в Києві 13 квітня 1928 року (Звенигора, n.d.).

Після друку перекладу книги німецького режисера Е. Дюпона «Кіно й сценарій» детальну інформацію про цю книгу, зокрема її зміст («Передмова. І. Межі й можливості.

II. Форма сценарія. III. Фільмова техніка й сценарій. VI. Типи фільмів. Додаток – уривок зі сценарія «Остання людина» (Новинка. На увагу всім сценаристам [реклама], 1928)), ціну (70 копійок), канали розповсюдження («Книжка продається по всіх книгарнях ДВУ та Книгоспілки та в кіосках кінотеатрів та залізниць» (Новинка. На увагу всім сценаристам [реклама], 1928)), редакцією журналу «Кіно» було розміщено в рекламі. Використане в ній категоричне твердження «Книжка мусить бути в кожного, хто хоче навчитися писати сценарій» (Новинка. На увагу всім сценаристам [реклама], 1928) у дискурсі кіносценарної кризи й прагненні пересічних людей заробити на написанні сценарію великий гонорар повинно було мотивувати покупця придбати вищезазначену книгу.

Орієнтовно в грудні 1928 року ВУФКУ було надруковано двомовний (французька й українська мови) альбом «Українське Кіно». У цьому альбомі, ціна одного примірника якого становила 1 карбованець («в палятурці 1 крб. 40 коп.» (Вийшов з друку альбом «Українське Кіно» [реклама], 1928)), на якісному папері були надруковані портрети художників, акторів, режисерів, які працювали у сфері кінематографії, фотографії кадрів з українських фільмів. З огляду на зміст реклами цього видання видавництво розраховувало на широке коло збуту («Альбом «УКРАЇНСЬКЕ КІНО» мусить бути в кожному клубі, сельбуді, хаті-читальні, в кожній бібліотеці, в кожному культкомі на підприємствах, в установах, у школах» (Вийшов з друку альбом «Українське Кіно» [реклама], 1928)), намагаючись активізувати його використанням слово «мусить» і спонукати до купування альбому «Українське Кіно».

Орієнтовно в травні 1929 року видавничий асортимент ВУФКУ поповнився книгою І. Воробйова «Про українське кіно. Стан, пляни і перспективи української кінематографії», що мала додаток із загальним видом «Київської та Одеської кіно-фабрики та ін. малюнки» (Видавництво ВУФКУ. Київ, бульвар Т. Шевченка 12. Нові видання з поля кінематографії [реклама], 1929) і коштувала 35 копійок, і книгою Л. Скрипниченка «А. Бучма. Життя й робота» (ціна – 15 копійок).

Крім книг видавництва ВУФКУ, у журналі «Кіно» було розміщено інформацію про видавничу продукцію видавничої артлі революційних письменників «МАСА» (Видавнича артіль революційних письменників «МАСА» [реклама], 1929), видавництва спілки революційних письменників «Західня Україна» (Видавництво спілки революційних письменників «Західня Україна» [реклама], 1929).

У рекламі видавництва спілки революційних письменників «Західня Україна» зазначено 30 книг: 7 книг із поезії («Бобинський В. Слова в стіні. З передмовою Дмитра Загула» (Видавництво спілки революційних письменників «Західня Україна» [реклама], 1929), «Загул Дм. Вибір німецьких балад» (Видавництво спілки революційних письменників «Західня Україна» [реклама], 1929), «Кічура М. На старті. Книжка поезій» (Видавництво спілки революційних письменників «Західня Україна» [реклама], 1929), «Кобилянський В. Збірник творів» (Видавництво спілки революційних письменників «Західня Україна» [реклама], 1929), «Малицький Ф. Холмщина» (Видавництво спілки революційних письменників «Західня Україна» [реклама], 1929), «Фальківський Д. Полісся» (Видавництво спілки революційних письменників «Західня Україна» [реклама], 1929), «Яблуненко В. Над Дністром. Балади й оповідання» (Видавництво спілки революційних письменників «Західня Україна» [реклама], 1929)), 8 книг оповідань («Козланюк П. Хлопські гаразди» (Видавництво спілки революційних

письменників «Західня Україна» [Реклама], 1929), «Козоріс М. Дві сили» (Видавництво спілки революційних письменників «Західня Україна» [реклама], 1929), «Макушинський К. Семен Хрущ» (Видавництво спілки революційних письменників «Західня Україна» [реклама], 1929), «Ткачук І. Смерекові шуми» (Видавництво спілки революційних письменників «Західня Україна» [реклама], 1929), «Цвайг С. Збірник творів» (Видавництво спілки революційних письменників «Західня Україна» [реклама], 1929), «Цвайг С. Амок» (Видавництво спілки революційних письменників «Західня Україна» [Реклама], 1929), «Цвайг С. Лист незнайомої» (Видавництво спілки революційних письменників «Західня Україна» [Реклама], 1929), «Цвайг С. Загин серця» (Видавництво спілки революційних письменників «Західня Україна» [Реклама], 1929)), 1 книгу з п'єсами («Ірчан М. Підземна Галичина» (Видавництво спілки революційних письменників «Західня Україна» [реклама], 1929)), 7 збірників («“Західня Україна”. Літературно-мистецький та громадсько-політичний збірник. Зшиток 1» (Видавництво спілки революційних письменників «Західня Україна» [реклама], 1929), «“Західня Україна”. Зшиток 2–3» (Видавництво спілки революційних письменників «Західня Україна» [реклама], 1929), «“Західня України”. Зшиток 4» (Видавництво спілки революційних письменників «Західня Україна» [реклама], 1929), «Революційні пісні Західньої України» (Видавництво спілки революційних письменників «Західня Україна» [реклама], 1929), «Руку братам! Мистецький альбом» (Видавництво спілки революційних письменників «Західня Україна» [реклама], 1929), «Атаманюк В., Загул Д., Рудик Д. Антологія зах.-української літератури ХХ віку» (Видавництво спілки революційних письменників «Західня Україна» [реклама], 1929), «Рудик Д. Історія зах.-європейської літератури ХІХ віку» (Видавництво спілки революційних письменників «Західня Україна» [реклама], 1929)), 3 книги з нарисами («Бензя П. Україна потойбіч.» (Видавництво спілки революційних письменників «Західня Україна» [реклама], 1929), «Лакиза І. На руїнах поводи. Нарис зі світлинами» (Видавництво спілки революційних письменників «Західня Україна» [реклама], 1929), «Ткачівський С. З кривавої книги Західньої України» (Видавництво спілки революційних письменників «Західня Україна» [реклама], 1929)), 4 книги з малюнками («Касіян В. Весна» (Видавництво спілки революційних письменників «Західня Україна» [реклама], 1929), «Козік М. Портрет поета Дмитра Загула» (Видавництво спілки революційних письменників «Західня Україна» [реклама], 1929), «Струхманчук Я. Австрійський польовий суд на Гуцульщині» (Видавництво спілки революційних письменників «Західня Україна» [реклама], 1929), «Панасюк М. Іван Франко» (Видавництво спілки революційних письменників «Західня Україна» [реклама], 1929)).

Отже, відповідно до змісту реклами, розміщеної на сторінках журналу «Кіно», журнал не тільки інформував про кінематографічну літературу, а й був джерелом фіксації видавничої активності 20–30-х років ХХ століття, міжмистецьких, міжкультурних зв'язків, редакторської й перекладацької активності деяких митців, діапазону читацьких інтересів. Зокрема, передмови до книг писали Д. Загула (В. Бобинський «Слова в стіні»), О. Бургардт (Дм. Загул «Вибір німецьких балад»), М. Баран (П. Бензя «Україна потойбіч.»), обкладинки для книг створили Я. Струхманчук (Ф. Малицький «Холмщина»), В. Пурій (П. Козланюк «Хлопські гаразди»), В. Касіян (І. Ткачук «Смерекові шуми»), О. Рубан (М. Ірчан «Підземна Галичина» – п'єси на 5 дій), Б. Крюков (І. Лакиза «На руїнах поводи» – нарис зі світлинами), проілюстрували книги

О. Рубан (В. Яблуненко «Над Дністром. Балади й оповідання» (проілюстровано в дереві)), Я. Струхманчук (М. Козоріс «Дві сили»).

Д. Загула відредагував 5 книг (В. Кобилянський «Збірник творів», Цвайг «Збірник творів», С. Цвайг «Амок», С. Цвайг «Лист незнайомої», С. Цвайг «Загин серця»), зазначених у рекламі видавничої продукції видавництва «Західня Україна».

В. Бобинський перекладав твори С. Цвайга: «Збірник творів», «Амок», «Лист незнайомої», «Загин серця». Під час аналізу вищезазначеної реклами нами було виявлено помилку – зміну ініціала: перекладачем твору С. Цвайга було зазначено Б. Бобинського, а не В. Бобинського.

У переліку книг є перекладна література з польської (К. Макушинський «Семен Хрущ») та німецької мов (книги С. Цвайга), а також книга з ілюстраціями німецьких художників.

На підставі аналізу надрукованої в журналі «Кіно» реклами видавничої продукції видавництва «Західня Україна» нами змодельовано узагальнений образ тогочасного читача – споживача видань вищезазначеного видавництва. На нашу думку, це освічений, орієнтований на українську та європейську літературу, зацікавлений в ознайомленні з поезією, оповіданнями, п'єсами, збірниками, нарисами, книгами малюнків, мистецькими альбомами, антологією читач, який цінує художньо оформлені книги. Щодо редакційної політики видавництва «Західня Україна» можемо зробити такі висновки: видавництво віддавало перевагу якісним художнім перекладам, популяризувало українські та європейські твори, орієнтувалося на якісне оформлення та ілюстрування книг. Видавництво адресувало свою діяльність культурній, освіченій читацькій аудиторії.

У рекламі видавничої артілі революційних письменників «МАСА» зазначено 33 книги (Видавнича артіль революційних письменників «МАСА» [реклама], 1929): 10 книг поезії (В. Атаманюк «Зажурені фляри», О. Влизько «За всіх скажу», Г. Косяченко «Віхоли», «Схід сонця», О. Лан «Отави косять», Т. Осьмачка «Клекіт», Є. Плужник «Рання осінь», В. Поліщук «Геніяльні кристали», М. Терещенко «Оповідання», Д. Фальківський «Обрії»), 13 оповідань (Б. Антоненко-Давидович «Землею українською», Д. Борзяк «Під дощ», Г. Брасюк «В потоках», М. Галич «Друкарка», С. Жигалко «Єдиний постріл», М. Івченко «Порваною дорогою», Я. Качура «Без хліба», Г. Косинка «Політика», В. Підмогильний «Проблема хліба», Д. Тась «Ведмеді танцюють», Б. Тенета «Листи з Криму», В. Чапля «Малоучок», В. Ярошенко «Кримінальна хроніка»), 1 повість (М. Козоріс «Село встає»), 1 п'єса (І. Микитенко «Іду»), 1 збірник («Літературні пародії. (Шаржі, епіграми, акростиhi, фейлетони, гуморески, афоризми й карикатури)» – упорядник В. Атаманюк), 2 книги критики (І. Лакиза «Письменник і критик. Статті», Я. Савченко «Проти реставрації»), 5 літературних портретів («Ф. Якубовський. Степан Васильченко Д. Загул. Павло Тичина Я. Савченко Юрій Яновський. Б. Якубовський. Дмитро Загул. Д. Загул. Микола Терещенко» (Видавнича артіль революційних письменників «МАСА» [реклама], 1929)).

Згідно з вищезазначеною рекламою обкладинки до книг готували В. Касіян (Атаманюк В. «Зажурені фляри»), О. Рубан («Літературні пародії. (Шаржі, епіграми, акростиhi, фейлетони, гуморески, афоризми й карикатури)» – упорядник В. Атаманюк). Варто зазначити, що під час аналізу списку нами було встановлено наявність фактологічної помилки в рекламі видань видавничої артілі революційних

письменників «МАСА». Замість правильного написання ініціала та прізвища митця «Б. Якубський» (Якубський, (n.d.); Якубський, 1928), зазначено в першому випадку неправильне написання прізвища та ініціала «Ф. Якубовський» і в другому випадку неправильне написання прізвища «Якубовський».

На підставі аналізу надрукованої в журналі «Кіно» реклами видавничої продукції видавничої артлі революційних письменників «МАСА» нами змодельовано образ читача. На нашу думку, це освічена людина, представник нової інтелігенції 20-х років ХХ століття, який здатний сприймати складні тексти й орієнтуватися в тогочасному літературному процесі, цікавиться критикою й літературними процесами, готовий до психологічної глибини текстів і трагічних тем, адекватно сприймає неоднозначність творів й експериментальні пошуки митців. Щодо редакційної політики видавничої артлі революційних письменників «МАСА» можемо зробити такі висновки: редакція, друкуючи вищезазначені твори, підтримувала модерністські тенденції, притаманні розвиткові української літератури 20-х років ХХ століття, виховувала орієнтованого на українську ідентичність читача-інтелектуала з критичним мисленням.

Тогочасним читачам списки видавничої продукції давали змогу орієнтуватися в репертуарі надрукованої літератури. Для дослідників списки видавничої продукції – джерело інформації про тогочасних письменників, редакторів, оформлювачів, матеріали для реконструювання тогочасних читацьких інтересів й культурних пріоритетів епохи, видавничої політики.

1930 року в журналі «Кіно» (1925–1933) було розміщено рекламу видавничої продукції Держвидаву України, де було зафіксовано інформацію про такі видання, як «Таблиці експозицій» (автор – С. Крига-Кравців, рік видання – 1930, ціна – 25 копійок), «Хемія фотографічних процесів» (автор – С. Кравців-Крига, рік видання – 1929, ціна – 1 крб. 50 коп.), «Порадник фотографа» (автор – Л. Скрипник, ціна видання – 1 крб. «оправа 50 коп.» (Державне видавництво України [Реклама], 1930)), «Листи до світлопісця аматора» (автор – Міте, рік видання – 1929, ціна – 1 крб.)

З 1930 року редакція журналу «Кіно» (1925–1933) ввела рубрику «Огляд нових книжок», метою функціонування якої було регулярне інформування про кіновидання. За 1930 рік вищезазначену рубрику редакція використала 5 разів і надала інформацію про 17 книг, яку ми узагальнили в таблиці 1 (див. таблицю 1), де, крім автора й назви книги, є відомості про видавництво, рік видання (1929, 1930), кількість сторінок (від 40 сторінок до 96 сторінок) і ціну за один примірник (від 15 копійок до 75 копійок).

Назва журналу, номер, рік видання	Назва рубрики	Автор книги, назва книги.	Видавництво, рік видання, ціна, кількість сторінок.
Журнал «Кіно», січень 1930 року, №2 (74).	Огляд нових книжок	М. Бажан. О. Довженко.	ВУФКУ. 1929 рік. 20 коп.
		К. Миклашевський. Звукове кіно.	Укртеакіновидав. 1930 рік. 50 коп.
		Й. Сивий. День на кіно-фабриці.	Укртеакіновидав, 1930. 55 коп.
		М. Буш.	Укртеакіновидав.

		Найважливіше з мистецтв.	15 коп.
Журнал «Кіно», лютий 1930 року. №4 (76).	Огляд нових книжок	І. Воробйов. Про українське кіно.	ВУФКУ. 1929 рік. 35 коп.
		Ю. Кривдин. Що таке кіно.	Укртеакіновидав. 1930 рік. 30 коп.
		Н. Ушаков. Три оператори.	Укртеакіновидав. 1930 рік. 35 коп.
		М. Вороний. Трюки в кіні.	Укртеакіновидав. 30 коп.
Журнал «Кіно», квітень 1930 року. №8 (80).	Огляд нових книжок	Вадим Охрименко. «Контакт» – кіносценарій	Укртеакіновидав. 1930 рік. 75 коп. 84 сторінки.
		С. Л. Орелович. Нотатки фільмаря.	Укртеакіновидав. 1930 рік. 60 коп. 70 сторінок
		Й. Дельмонт. Переклад з німецької. Юр. Кривдіна та Марка Вороного. Випуски I, II, III, IV, V. На обкладинці книги назва – «Дикі звірі в кіні. I книга. Людина й звір».	Укртеакіновидав. 1930 рік. 15 коп.
Журнал «Кіно», травень 1930 року, №9–10 (81–82).	Огляд нових книжок	Я. Савченко. Народження українського радянського кіна.	Укртеакіновидав. 35 коп. 44 сторінки.
		М. Лядов. Основи кінодраматургії та техніки сценарія (за редакцією художнього відділу ВУФКУ).	Укртеакіновидав. 1930 рік. 60 коп. 91 сторінка.
		О. Фомічева. Кіно закордоном.	Укртеакіновидав. 1930 рік. 55 коп. 96 сторінок.
Журнал «Кіно», червень 1930 року, №12 (84).	Огляд нових книжок	Ю. Яновський. Голівуд на березі Чорного моря.	Укртеакіновидав. 1930 рік. 50 коп. 70 сторінок.
		О. Хомик. Кіно-	Укртеакіновидав.

		радіом.	1930 рік. 65 коп. 94 сторінки.
		Ц. Солодар. Кіно на селі (Стан, завдання та перспективи розвитку кіна на селі).	Укртеакіновидав. 1930 рік. 20 коп. 40 сторінок.

Таблиця 1. Інформація про книги, зафіксована в рубриці «Огляд нових книжок».

У рубриці «Огляд нових книжок» детальна інформація про книги містилася в анотаціях з елементами рецензії й рецензіях, 16 із яких супроводжувалися фотографією обкладинок книг. Тільки рецензія на книгу М. Лядова «Основи кінодраматургії та техніки сценарія» не мала вищезазначеного зображального супроводу.

У текстах, які виконували інформаційну (повідомлення про зміст і структуру книги), популяризаторську (стимулювання інтересу до кіномистецтва), маркетингову (заохочення читача до купівлі книги) функції, змодельовано образ малопідготовленого читача, здатного до самовдосконалення.

Аналіз книг, зазначених у таблиці, дає змогу припустити, що читачами були працівники кіноіндустрії, і ті, хто прагнув брати активну участь у культурному процесі й підвищувати свій рівень знань за допомогою видань про кіно. Зазначені в таблиці видавництва, виконуючи ідеологічну й популяризаторську функції, були медіаторами між читачем, мистецтвом, ідеологією, активними учасниками творення нового українського радянського мистецтва, формування професійного дискурсу.

У рекламах видань видавництва «Укртеакіновидав», надрукованих у журналі «Кіно» за 1930 рік, крім вищезазначених книг, згадано про видання «Тематичний плян ВУФКУ»; «Кіно кооперативне т-во» (Ю. Заярний, Веронель), «Кіно-актори й кіномани» (П. Нечес), «Кіно-зброя культури» (Д. Батуров), «Які сценарії потрібні українському кіну», «Виконуймо п'ятирічний плян» (В. Сокальський), «На спільне поле – спільні сили» (Ів. Левченко), «Історичний огляд театру Франка» (О. Хомик), кінооповідання «Поламані світлотіні», збірку оповідань «Блискуча кар'єра», лібрето опер «Чорноморська думка», «Джоні грає», п'єси (Недоля «Шахтарський гість», Бойченко «Глушина», Лисенко «Провал», К. Кошевський «Голодні хутори», «Записна книжка», «Будні», «Хомути», Усенко «Весела вечірка», Коваленко «Нема викруту», Заданський «Крутий пан», О. Струменко «Колектив», В. Охрименко «Штурм землі», Левчук та Семенів «В наступ», Я. Кучерявий «Імени 13-ої річниці», «Ентузіясти», П. Щербатинський «Чий Жовтень», «Перша справа», «Доброї роботи», В. Сокальський «За соціалістичні темпи», Фабіян Гарін «Літуни», Гаєвський «Шеф», В. Столяр «Вибух», О. Кірзнер «Підйом», М. Задонський «Виклик», О. Дашкевич «Злазь – приїхали», Ф. Гарін та С. Шмиговський «Прогульник у колгоспі – спільник куркуля», Гарін «Глитайський ніж»).

Прикметним є те, що в рекламах видавничої продукції назва книги М. Лядова мала різні варіації: «Сценарій» (Вийшли з друку видання «Укртеакіновидаву», 1930), «Як писати сценарій» (Вимагайте нові книжки про кіно [реклама], 1930). В одній із реклам

нами помічено помилку, зокрема неправильне написання ініціалу Лядова: замість М., зазначено Л (Вийшли з друку видання «Укртеакіновидав», 1930).

У рекламі, розміщеній у №15–16 журналу «Кіно» за 1930 рік, анонсовано прийом передплати на художній альбом «Київ у рисунках», який підготував художник В. В. Кричевський (син) і який повинен бути виданий на початку листопада, проінформовано потенційного покупця про особливості художнього альбому («В альбомі 30 оригінальних рисунків, виконаних в одну фарбу» (Приймається попередня передплата на художній альбом «Київ у рисунках» [реклама], 1930), а також його орієнтовну вартість («Орієнтовна вартість альбому 3 крб.» (Приймається попередня передплата на художній альбом «Київ у рисунках» [реклама], 1930)), специфіку розрахунку («При передплаті завдаток в сумі 1 крб. 50 коп., решта – після одержання» (Приймається попередня передплата на художній альбом «Київ у рисунках» [реклама], 1930)), тираж («тираж обмежений» (Приймається попередня передплата на художній альбом «Київ у рисунках» [реклама], 1930)), орієнтовний час появи видання («Альбом вийде на початку листопада місяця» (Приймається попередня передплата на художній альбом «Київ у рисунках» [реклама], 1930)).

Вищезазначена інформація, зафіксована в рекламах, свідчить, що видавництво «Укртеакіновидав» працювало не тільки з теорією й технікою кіно, а й продукувало публіцистику, матеріали з планування та організації кіновиробництва, політичну та агітаційну літературу, сценарну продукцію, що є свідченням того, що видавництво «Укртеакіновидав» виконувало функції універсального культурного видавництва, не обмежуючись інформаційним супроводом кінематографічного виробництва. Назви вищезазначених книг, зафіксованих у рекламах видавничої продукції – специфічного джерела соціокультурної історії, є свідченням трансформації культурного життя під тиском ідеологізації в 1930 році, посилення контролю над культурною сферою УСРР, цілеспрямованого й концентрованого формування радянського читача, масштабності жанрової пропозиції, пріоритетності тогочасної тематики, змін у культурній політиці кіноринку. Будучи унікальним джерелом для реконструкції репертуару української книговидавничої продукції, реклами журналу «Кіно» перетворюють журнал і на документ, і на бібліографічний реєстр.

Наступна форма фіксації інформації про видавничу продукцію – текстові матеріали про діяльність видавництва «Укртеакіновидав». Зокрема, ідеться про статтю «Видавничі пляни на суд громадськості» (Видавничі пляни на суд громадськості, 1930), де автор пояснив причину створення вищезазначеного видавництва й мету його функціонування (необхідність друкувати українські книги з мистецтва). У статті згадано про конкретні книги («Кіно-знаряддя культури», «Партія і Ленін про кіно», «Кіно за 5 років», «Найважливіше з мистецтв» (Видавничі пляни на суд громадськості, 1930)), напрями видавничої діяльності: випуск біографій діячів української кінематографії, друк «п'єс, популярних книжок, плякатів тощо» (Видавничі пляни на суд громадськості, 1930) для обслуговування антирелігійної, посівної тощо кампаній – видавничі плани («Теоретичним та філософським питанням театру будуть присвячені книги «Сьогодні і завтра українського театру» Смолича і «Статті про театр» Курбаса» (Видавничі пляни на суд громадськості, 1930), «З музики буде видано велику працю Грінченка «Історія музичної культури» (Видавничі пляни на суд громадськості, 1930), «Плян дає певне місце і фото, і образотворчому мистецтву. У цій галузі накреслено

брошури з історії розвитку фота, листівки, видання праць фото-аматорів, видання 25 фарбових репродукцій з картин тощо» (Видавничі пляни на суд громадськості, 1930)).

У замітці, розміщеній у рубриці «По кінофабриках світу», у підрубриці «ВУФКУ до весняної засівкампанії», зафіксовано плани видавництва «Укртеакіновидав» надрукувати до кожного фільму, «що їх буде випущено до засівкампанії» (Укртеакіновидав виготовить [...], 1930), листівки, лібрето для проведення бесід щодо фільмів.

У самокритичному огляді «Погляди змінюються – книжки залишаються. Про мої старі роботи» (Полторацький (Озеров), 1932). Ол. Полторацький згадує видану 1930 року в Укртеакіновидаві свою збірку статей «Етюди до теорії кіна».

Висновки

Отже, журнал «Кіно» (1925–1933) містить зафіксовану в рекламах видавничої продукції, текстових матеріалах про видавництво «Укртеакіновидав», рубриці «Огляд нових книжок» інформацію про українську книжкову спадщину 20–30-х років ХХ століття, що дає змогу створити цілісну картину про розвиток культури в УСРР у період українізації, видавничий репертуар, який дає уявлення про тогочасні соціально-політичні тенденції. Найбільше інформації про видавничу продукцію містили реклами, перетворюючи журнал «Кіно», на бібліографічний реєстр, у якому зафіксовано не тільки назву книги й автора, а й назву видавництва, рік видання, ціну за один примірник, прізвища оформлювачів обкладинок, ілюстраторів, перекладачів, авторів передмов, зміст книги тощо.

Заява

Фінансування

Це дослідження не було профінансовано жодною організацією та здійснювалося за рахунок автора.

Конфлікт інтересів

Жодного.

Етика

Матеріал, що подано в цій статті, відповідає всім пунктам і вимогам, що висунуті Комісією з етики редакторсько-видавничого відділу громадської організації «Науково-освітній центр «УСПІШНИЙ».

Авторське право

Це стаття відкритого доступу, яка розповсюджується на умовах Creative Commons Attribution – ліцензії, що дозволяє необмежене використання, розповсюдження та відтворення на будь-якому носії за умови, якщо оригінальний автор і джерело вказано належним чином.

Список використаних джерел

Бібліотека кіно ВУФКУ [реклама]. (1928, січень). *Кіно*, 1(37), 4-та сторінка обкладинки.

- Видавничі пляни на суд громадськості. (1930, березень). *Кіно*, 6(78), 14.
- Видавництво ВУФКУ. Київ, бульвар Т. Шевченка 12. Нові видання з поля кінематографії [реклама]. (1929, травень). *Кіно*, 9–10(56–57).
- Видавництво спілки революційних письменників «Західня Україна» [реклама]. (1929, липень). *Кіно*, 14(60), 3-тя сторінка обкладинки.
- Видавнича артіль революційних письменників «МАСА» [реклама]. (1929, липень). *Кіно*, 14(60), 3-тя сторінка обкладинки.
- Вийшли з друку видання «Укртеакіновидаву». (1930, лютий). *Кіно*, 3(75), 3-тя сторінка обкладинки.
- Вийшов з друку альбом «Українське Кіно» [реклама]. (1928, грудень). *Кіно*, 12(48), 4-та сторінка обкладинки.
- Вимагайте нові книжки про кіно [реклама]. (1930, березень). *Кіно*, 6(78), 3-тя сторінка обкладинки.
- Громадський перегляд «Звенигори». (1927, жовтень). *Кіно*, 19–20 (31–32), 12.
- Державне видавництво України [реклама]. (1930, липень). *Кіно*, 14(86), 3-тя сторінка обкладинки.
- Звенигора. (n.d.). ВУФКУ. <https://vufku.org/found/zvenyhoga/>
- Історія українського кіно. Том 2: 1930–1945 (Г. Скрипник, Голов. ред.). (2016). НАН України ; ІМФЕ ім. М. Т. Рильського.
- «Кіно» (1925–1933): сист. покажч. змісту журн. / авт.-упоряд.: Н. Казакова, Р. Росляк; авт. вступ. ст.: Л. Брюховецька, С. Тримбач; наук. ред.: В. Кононенко, С. Тримбач; М-во культури України, Держ. закл. «Нац. парлам. б-ка України».
- Кіно-бібліотека ВУФКУ [реклама]. (1928, січень). *Кіно*, 1(37), 4-та сторінка обкладинки.
- Мензелевський, С. (n.d.). Стрімка історія журналу «Кіно», або чому в Україні досі бракує приємної кінокритики. Читомо. <https://chytomo.com/ekzempliary-xx/kino/>
- Новинка. На увагу всім сценаристам [реклама]. (1928, квітень). *Кіно*, 4(40), 4-та сторінка обкладинки.
- Організація видавництва «Кіно-друку». (1928). *Червоний шлях*, 7, 248.
- Полторацький (Озеров), О. (1932). Погляди змінюються – книжки залишаються. Про мої старі роботи. *Кіно*, 13–14, 3–4.
- Приймається попередня передплата на художній альбом «Київ у рисунках» [реклама]. (n.d.). *Кіно*, 15–16(87–88).
- Укртеакіновидав виготовить [...]. (1930, лютий). *Кіно*, 3(75).
- Час організувати кіно-видавництво. (1928, листопад). *Кіно*, 11(46), 1.
- Читайте! = новинка ЗВЕНИГОРА [реклама]. (1928, лютий). *Кіно*, 2(38), 4-та сторінка обкладинки.
- Шупик, О. (1977). Становлення українського радянського кінознавства. Наукова думка.
- Якубський, Б. (n.d.). Дмитро Загул. Бібліотека «Вернадського». <https://library.vn.ua/e-library/katalog/yakubskij-b.-dmitro-zagul>
- Якубський, Б. (1928). Степан Васильченко. Wikisource. [https://uk.wikisource.org/wiki/Файл:Якубський_Б._Степан_Васильченко_\(1928\).djvu](https://uk.wikisource.org/wiki/Файл:Якубський_Б._Степан_Васильченко_(1928).djvu)

References

- Biblioteka kino VUFKU [Reklama] [VUFKU Film Library [Advertisement]]. (1928, sichen). *Kino*, 1(37), 4-ta storinka obkladynky.
- Vydavnychi plany na sud hromadskosti (Publishing plans for the public trial). (1930, berezen). *Kino*, 6(78), 14.
- Vydavnytstvo VUFKU. Kyiv, bulvar T. Shevchenka 12. Novi vydannia z polia kinematohrafii [Reklama] [VUFKU Publishing House. Kyiv, T. Shevchenko Boulevard 12. New publications from the field of cinematography [Advertisement]]. (1929, traven). *Kino*, 9–10(56–57).
- Vydavnytstvo spilky revoliutsiinykh pysmennykiv «Zakhidnia Ukraina» [Reklama] [Publishing house of the Union of Revolutionary Writers «Western Ukraine» [Advertisement]]. (1929, lypen). *Kino*, 14(60), 3-tia storinka obkladynky.
- Vydavnycha artil revoliutsiinykh pysmennykiv «MASA» [Reklama] [Publishing artel of revolutionary writers «MASA» [Advertisement]]. (1929, lypen). *Kino*, 14(60), 3-tia storinka obkladynky.
- Vyishly z druku vydannia «Ukrteakinovydav» (The publications of «Ukrteakinovydav» have been published). (1930, liutyi). *Kino*, 3(75), 3-tia storinka obkladynky.
- Vyishov z druku albom «Ukrainske Kino» [Reklama] [The album «Ukrainian Cinema» [Advertisement] has been published]. (1928, hruden). *Kino*, 12(48), 4-ta storinka obkladynky.
- Vymahaite novi knyzhky pro kino [Reklama] [Demand new books about cinema [Advertisement]]. (1930, berezen). *Kino*, 6(78), 3-tia storinka obkladynky.
- Hromadskyi perehliad «Zvenyhora» (Public viewing of «Zvenigory»). (1927, zhovten). *Kino*, 19–20 (31–32), 12.
- Derzhavne vydavnytstvo Ukrainy [Reklama] [State Publishing House of Ukraine [Advertising]]. (1930, lypen). *Kino*, 14(86), 3-tia storinka obkladynky.
- Zvenyhora (Zvenyhora). (n.d.). VUFKU. <https://vufku.org/found/zvenyhora/>
- Istoriia ukrainskoho kino. Tom 2: 1930–1945 (History of Ukrainian Cinema. Volume 2: 1930–1945). (H. Skrypnyk, Holov. red.). (2016). NAN Ukrainy ; IMFE im. M. T. Rylskoho.
- «Kino» (1925–1933): systematic index of the contents of the journal / author-compiler: N. Kazakova, R. Roslyak; author of the introductory article: L. Bryukhovetska, S. Trymbach; scientific editor: V. Kononenko, S. Trymbach; Ministry of Culture of Ukraine, State Institution «National Parliamentary Library of Ukraine».
- Kino-biblioteka VUFKU [Reklama] [VUFKU Film Library [Advertisement]]. (1928, sichen). *Kino*, 1(37), 4-ta storinka obkladynky.
- Menzelevskiy, S. (n.d.). Strimka istoriia zhurnalnogo «Kino», abo chomu v Ukraini dosi brakuie pryromnoi kinokrytyky (The rapid history of the magazine «Kino», or why Ukraine still lacks conscious film criticism). Chytomo. <https://chytomo.com/ekzemplyary-xx/kino/>
- Novynka. Na uvahu vsim stsenarystam [Reklama] [New. Attention all screenwriters [Advertisement]]. (1928, kviten). *Kino*, 4(40), 4-ta storinka obkladynky.
- Orhanizatsiia vydavnytstva «Kino-druk» (Organization of the publishing house «Kino-druk»). (1928). *Chervonyi shliakh*, 7, 248.

- Poltoratskyi (Ozerov), O. (1932). Pohliady zminuiutsia – knyzhky zlyshaiutsia. Pro moi stari roboty (Views change - books remain. About my old works). *Kino*, 13–14, 3–4.
- Pryimaieetsia poperednia peredplata na khudozhnii albom «Kyiv u rysunkakh» [Reklama] (Pre-orders are being accepted for the art album «Kyiv in Drawings» [Advertisement]). (n.d.). *Kino*, 15–16(87–88).
- Ukrteakinovydav vyhotovyt [...] (Ukrteakinovydav will produce [...]). (1930, liutyi). *Kino*, 3(75).
- Chas orhanizuvaty kino-vydavnytstvo (Time to organize a film publishing house). (1928, lystopad). *Kino*, 11(46), 1.
- Chytaite! = novynka ZVENYHORA [Reklama] (Read! = new ZVENIGORA [Advertisement]). (1928, liutyi). *Kino*, 2(38), 4-ta storinka obkladynky.
- Shupyk, O. (1977). Stanovlennia ukrainskoho radianskoho kinoznavstva. Naukova dumka.
- Yakubskyi, B. (n.d.). Dmytro Zahul (Dmytro Zagul). Biblioteka «Vernadskoho». <https://library.vn.ua/e-library/katalog/yakubskij-b.-dmitro-zagul>
- Yakubskyi, B. (1928). Stepan Vasylchenko (Stepan Vasylchenko). Wikisource. [https://uk.wikisource.org/wiki/Fail:Yakubskyi_B._Stepan_Vasylchenko_\(1928\).djvu](https://uk.wikisource.org/wiki/Fail:Yakubskyi_B._Stepan_Vasylchenko_(1928).djvu)

Ганна Ярославівна Холод,
кандидат філологічних наук,
професор кафедри політології та журналістики
Навчально-наукового інституту психології
та соціальних наук Міжрегіональної Академії управління персоналом,
докторант Навчально-наукового інституту
журналістики Київського національного
університету імені Тараса Шевченка (Київ, Україна)
ORCID:0000-0002-2479-9721
e-mail:kholodanna@ukr.net

Журнал «КІНО» (1925–1933) як джерело інформації про українську книжкову спадщину 20–30-х років ХХ століття

Метою роботи є з'ясування специфіки журналу «Кіно» (1925–1933) як інформаційного джерела про українську книжкову спадщину 20–30-х років ХХ століття.

Методологія. Під час дослідження було використано описовий метод (фіксація інформації, необхідної для висвітлення теми), метод аналізу (аналіз досліджень і контенту журналу «Кіно»), синтезу (для створення цілісної картини), узагальнення (формулювання висновків, створення таблиці), реконструкції (моделювання образу тогочасних читачів та видавництв), фактчекінгу (виявлення фактологічних помилок).

Наукова новизна. Наукова новизна дослідження полягає у вивченні журналу «Кіно» (1925–1933) як джерела інформації про українську книжкову спадщину 20–30-х років ХХ століття. У статті вперше ретельно проаналізовано матеріали вищезазначеного журналу для здійснення бібліографічної реконструкції, яка сприяє формуванню цілісної картини книговидавничої культури під час українізації,

розширенню уявлення про міжмедійні зв'язки книги та кіно в контексті вищезгаданого періоду. Уперше здійснено моделювання образу тогочасного читача й видавництва, інформацію про які зафіксовано на сторінках журналу «Кіно», за допомогою фактчекінгу встановлено наявність фактологічних помилок, що дасть змогу уникати використання помилкової інформації.

Висновки. Журнал «Кіно» (1925–1933) містить зафіксовану в рекламах видавничої продукції, текстових матеріалах про видавництво «Укртеакіновидав», рубриці «Огляд нових книжок» інформацію про українську книжкову спадщину 20–30-х років ХХ століття, що дає змогу створити цілісну картину про розвиток культури в УСРР під час українізації, тогочасний видавничий репертуар і соціально-політичні тенденції. Найбільше інформації про видавничу продукцію містили реклами, перетворюючи журнал «Кіно» на бібліографічний реєстр, у якому зафіксовано не тільки назву книги й автора, а й назву видавництва, рік видання, ціну за один примірник, прізвища оформлювачів обкладинок, ілюстраторів, перекладачів, авторів передмов, зміст книги тощо.

Ключові слова: видавництва, журнал «Кіно» (1925–1933), книги, книжкова спадщина, реклами видавничої продукції.

